GAUDEAMUS
Journal of Law and International Governance
Danubius International University

Beyond the Norm: The Anatomy of Vulnerability and *Conscientia Humana*

Cristina Elena Popa Tache[1]
Corneliu Andy Pușcă

Abstract: The second issue of *GAUDEAMUS*, the academic student journal of the Faculty of Law and International Governance at Danubius International University, offers a reflection on the role of law in a society marked by multiple vulnerabilities, accelerated technological transformations, ecological uncertainties, and an increasingly profound need for collective responsibility. Bringing together contributions devoted to the right to a healthy environment in the context of epigenetics, disaster prevention, animal protection, and the relationship between religious freedom, criminal law provisions, and judicial interpretation, this issue explores the relationship between legal norms, fundamental rights, human experience, and the responsibilities arising from the application and interpretation of law. Beyond their thematic diversity, the articles reveal a shared concern for preventing harm, protecting vulnerable individuals, understanding the interdependencies between human beings and the environment, and strengthening a legal culture grounded in empathy, discernment, and responsibility. *GAUDEAMUS* represents an exercise in intellectual and moral maturation, inviting future legal professionals to reflect on the human meaning of law and their responsibility towards society and future generations.

Keywords: legal education, social responsibility, human vulnerability, social psychology, legal ethics, fundamental rights, empathy, environmental protection, technological innovation, interdisciplinary research, legal consciousness

[1] **Cristina Elena Popa Tache** și **Corneliu Andy Pușcă** sunt Co-Chairs ai Comitetului Editorial al revistei *GAUDEAMUS*, ambii conferențiari universitari în cadrul Facultății de Drept și Guvernanță Internațională a Universității Internaționale Danubius (Danubius International University), Galați, România. Cristina Elena Popa Tache este, de asemenea, redactor-șef al *International Investment Law Journal* și predă drept internațional public. ORCID: https://orcid.org/0000-0003-1508-7658; e-mail: cristinaelenapopa@univ-danubius.ro. Corneliu Andy Pușcă este Președinte al Consiliului de Administrație al Universității Internaționale Danubius. ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9719-1514; e-mail: andypusca@univ-danubius.ro.

Copyright: © 2026 by the authors.
Open access publication under the terms and conditions of the
Creative Commons Attribution-NonCommercial (CC BY NC) license
(https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Dreptul începe acolo unde învățăm să nu fim indiferenți

Există momente în evoluția unei societăți în care dreptul trebuie să răspundă unor întrebări care nu se mai încadrează atât de strict în limitele normelor juridice. Ce înseamnă să protejăm o viață înainte ca ea să fie pusă în pericol? Cum putem recunoaște o nedreptate ale cărei consecințe nu sunt încă vizibile? Cine răspunde pentru prejudiciile pe care prezentul le transmite viitorului? Și, poate mai important, cât din ceea ce numim justiție aparține capacității noastre de a înțelege suferința celuilalt?

Toate aceste întrebări nu aparțin exclusiv filosofiei morale, psihologiei sau sociologiei. Vedem astăzi cum ele se află în centrul dreptului contemporan, chiar dacă uneori sunt ascunse în spatele limbajului tehnic al legislației, jurisprudenței și procedurilor.

Dreptul nu există pentru sine. El există pentru oameni, pentru relațiile dintre ei, pentru comunitățile în care trăiesc și pentru acele forme de viață și de echilibru natural de care depinde însăși continuitatea existenței umane. O normă juridică își descoperă adevărata semnificație atunci când este privită din perspectiva persoanei pe care o protejează, a vulnerabilității pe care încearcă să o reducă sau a nedreptății pe care urmărește să o prevină.

Acum, într-o societate dominată de viteza informației, de performanța tehnologică și de presiunea adaptării permanente, există riscul ca sensibilitatea față de consecințele umane ale deciziilor să fie înlocuită treptat de preocuparea exclusivă pentru eficiență. Putem măsura mai precis, putem anticipa mai rapid, putem documenta mai mult, dar toate acestea nu garantează, prin ele însele, că suntem și mai atenți la ceilalți. De aceea, una dintre marile teste ale educației juridice actuale este aceea de a forma profesioniști care cunosc legea, oameni în stare să înțeleagă de ce legea trebuie să existe și ce responsabilitate morală presupune aplicarea ei.

În reflecțiile sale asupra condiției umane și asupra responsabilității în spațiul public, Hannah Arendt a acordat o importanță fundamentală capacității de a gândi și de a judeca în mod independent. În *The Human Condition* (1958), pluralitatea umană apare ca o condiție fundamentală a vieții politice, iar acțiunea umană este înțeleasă în relație cu lumea comună pe care o construim și o împărtășim[1]. Așadar, haideți să privim dreptul ca pe o responsabilitate față de lumea comună, nu doar ca pe un ansamblu de obligații individuale. O societate nu devine mai dreaptă numai

[1] Arendt, Hannah. The Human Condition. Chicago: University of Chicago Press, 1958.

prin multiplicarea regulilor, ci și prin dezvoltarea conștiinței membrilor săi de a înțelege consecințele propriilor acțiuni asupra celorlalți.

Cel de-al doilea număr al revistei *GAUDEAMUS* se înscrie în această preocupare. Cele patru contribuții reunite în paginile sale sunt diferite ca obiect de cercetare, dar apropiate prin aspectele pe care le prezintă. Fiecare, în felul său, vorbește despre fragilitate, despre limitele controlului uman, despre posibilitatea prevenirii și despre necesitatea de a transforma cunoașterea în responsabilitate.

Mediul înconjurător și dreptul de a avea un viitor

Articolul **„The Right to a Healthy Environment in the Era of Epigenetics: Between Jurisprudence, Pollution, and Prevention”**, semnat de **Diana Nedelcu**, studentă în anul IV, deschide o fereastră asupra uneia dintre cele mai sensibile probleme ale prezentului: relația dintre degradarea mediului, sănătatea umană și responsabilitatea juridică.

Protecția mediului este din ce în ce mai departe de a fi redusă la conservarea unor resurse naturale sau la sancționarea unor conduite poluante. Ea privește însăși calitatea vieții, dezvoltarea copiilor, sănătatea comunităților și posibilitatea generațiilor viitoare de a trăi într-un mediu care să nu le compromită șansele înainte ca acestea să se poată manifesta. Epigenetica aduce în această dezbatere o dimensiune științifică deosebit de importantă. Cercetările privind influența factorilor de mediu asupra expresiei genelor ne invită să reflectăm asupra unor forme de vulnerabilitate biologică ce pot avea consecințe complexe și uneori de durată[1]. Dar dincolo de dimensiunea științifică se află o realitate profund socială care ne spune că expunerea la poluare nu este distribuită în mod egal. Comunitățile cu resurse economice reduse, persoanele care locuiesc în zone industriale sau copiii crescuți în medii afectate de degradarea ecologică pot suporta riscuri pe care nu le-au ales și asupra cărora au un control limitat.

În asemenea situații, dreptul la un mediu sănătos devine inseparabil de problema echității sociale. Nu este suficient să afirmăm că toate persoanele beneficiază de aceeași protecție juridică, dacă posibilitățile lor reale de a evita riscurile sau de a obține remedii sunt profund inegale. Așadar, poate fi considerată pe deplin dreaptă o societate care recunoaște formal egalitatea, dar permite ca vulnerabilitățile de

[1] Webster, Amy K., și Patrick C. Phillips. „Epigenetica și individualitatea: de la concepte la cauzalitate la diferite scări temporale” [Epigenetics and Individuality: From Concepts to Causality across Timescales]. Nature Reviews Genetics 26 (2025): 406–423. https://www.nature.com/articles/s41576-024-00804-z. Accesat la 23 octombrie 2026.

mediu să se concentreze asupra celor care au cea mai redusă capacitate de a se apăra?

Contribuția Dianei Nedelcu este un punct de plecare pentru o asemenea reflecție, invitând la reconsiderarea dreptului mediului în relație cu progresul științific și cu responsabilitatea față de cei care nu pot participa încă la deciziile prezentului.

A preveni înseamnă a recunoaște valoarea vieții înainte de tragedie

O altă dimensiune a responsabilității este explorată de **Anicuța Luminița Săndulescu**, în articolul de opinie **„Law Before Disaster: What I Learned in Málaga About Responsibility and the Future”**.

Pornind de la experiența unei mobilități academice internaționale, această contribuție ne invită să reconsiderăm raportul dintre drept și dezastru, dintre reacție și anticipare, dintre ceea ce societatea poate prevedea și ceea ce alege să ignore.

Dezastrele sunt adesea prezentate prin statistici, imagini dramatice și bilanțuri ale pierderilor. În spatele acestor reprezentări se află însă experiențe umane care nu pot fi reduse la cifre și ne gândim aici la teama de a pierde un membru al familiei, nesiguranța unui copil care nu mai are o locuință, trauma unei comunități care își vede distruse reperele cotidiene sau sentimentul de neputință al persoanelor care descoperă că instituțiile nu au fost suficient pregătite.

Din perspectivă psihologică, un dezastru nu se încheie întotdeauna atunci când pericolul imediat a dispărut. Urmările sale pot continua prin anxietate, pierderea sentimentului de siguranță, fragilizarea relațiilor sociale și diminuarea încrederii în instituții. Tocmai de aceea, prevenirea dezastrelor trebuie înțeleasă și ca o formă de protecție a demnității umane și a echilibrului psihosocial al comunităților.

Filosoful Hans Jonas, în lucrarea *The Imperative of Responsibility: In Search of an Ethics for the Technological Age* (1984), a formulat o concepție asupra responsabilității adaptată puterii tot mai mari a acțiunii umane de a produce consecințe îndepărtate și uneori ireversibile[1]. Ideea sa centrală, aceea că responsabilitatea morală trebuie să conțină condițiile existenței generațiilor viitoare, este deosebit de relevantă pentru dreptul contemporan al dezastrelor. Înseamnă că, a anticipa nu înseamnă a pretinde că viitorul poate fi cunoscut cu certitudine. Înseamnă a recunoaște că existența incertitudinii nu ne exonerează de obligația de a acționa responsabil.

[1] Jonas, Hans. The Imperative of Responsibility: In Search of an Ethics for the Technological Age. Tradusă de Hans Jonas, în colaborare cu David Herr. Chicago: University of Chicago Press, 1984.

Experiența academică prezentată de Anicuța Luminița Săndulescu dobândește astfel o semnificație care excede mobilitatea universitară propriu-zisă. Ea ilustrează modul în care educația internațională transforma perspectiva unui student asupra dreptului, trecând de la înțelegerea normelor ca instrumente de reacție la perceperea lor ca mijloace de protecție anticipativă. De fapt, una dintre cele mai importante forme ale responsabilității juridice este aceea de a preveni o suferință care, odată produsă, nu mai poate fi reparată în întregime.

Siguranța umană, animalele și extinderea cercului responsabilității morale

Articolul **„Human Safety and Animal Rights: Legal Aspects of Road Accidents”**, semnat de **Anushka Sharma**, introduce o problematică ce poate părea, la prima vedere, limitată la reglementările privind circulația rutieră. În realitate, tema deschide o discuție mult mai amplă despre raportul dintre oameni, animale, vulnerabilitate și responsabilitate juridică. Accidentele rutiere în care sunt implicate animale de multe ori generează consecințe grave pentru siguranța persoanelor, dar și suferință sau moarte pentru ființe care nu au posibilitatea de a înțelege regulile create de societatea umană. Avem în față o asimetrie ce ne obligă să reflectăm asupra limitelor unei concepții exclusiv antropocentrice a responsabilității.

Și nu este vorba despre diminuarea importanței vieții umane, ci despre recunoașterea faptului că protejarea oamenilor și preocuparea pentru bunăstarea animalelor pot face parte din aceeași cultură a prevenției. Martha C. Nussbaum, în *Frontiers of Justice: Disability, Nationality, Species Membership* (2006), a extins reflecția asupra justiției către categorii de ființe ale căror interese au fost adesea insuficient reprezentate în teoriile tradiționale ale contractului social[1]. Perspectiva sa asupra capacităților și a este importantă pentru reconsiderarea obligațiilor morale și instituționale față de animale.

Din punct de vedere social și psihologic, modul în care o comunitate tratează ființele vulnerabile spune ceva despre valorile pe care aceasta le cultivă. Empatia nu este incompatibilă cu raționalitatea juridică. Dimpotrivă, ea va contribui la identificarea unor situații de vulnerabilitate care altfel ar rămâne insuficient observate.

Cunoaștem faptul că o societate preocupată de siguranța rutieră trebuie să ia în considerare cumulativ și responsabil infrastructura, educația, comportamentul participanților la trafic, protecția animalelor și mecanismele de prevenire a

[1] Nussbaum, Martha C. Frontiers of Justice: Disability, Nationality, Species Membership. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2006.

accidentelor. Răspunderea juridică intervine atunci când sunt încălcate obligații, dar o cultură autentică a responsabilității începe înainte de producerea prejudiciului. În acest sens, contribuția Anushkăi Sharma invită la o reflecție asupra modului în care dreptul este în măsură de a integra sensibilitatea morală fără a pierde rigoarea normativă, recunoscând că protecția vieții presupune adesea o înțelegere mai vastă a interdependențelor dintre oameni și celelalte ființe vii.

Libertatea religioasă și limitele dreptului penal: între autonomia cultelor și previzibilitatea legii

Ultimul articol al acestui număr, **„Același altar, trei sentințe: slujirea fără drept ajunsă în fața instanțelor”**, semnat de **Dragoș B. Boscoianu**, ne conduce către o dimensiune deosebit de sensibilă a raportului dintre drept, credință și autoritatea statului. Studiul abordează problematica exercitării fără drept a atribuțiilor de preot, analizând modul în care aceeași normă penală poate primi interpretări judiciare divergente și cum, uneori, conduce la soluții diferite în situații comparabile.

La răscrucea dintre libertatea religioasă, autonomia cultelor și dreptul penal, cine stabilește limitele exercitării legitime a unei activități religioase și în ce condiții încălcarea acestora atrage răspunderea penală? Articolul 23 alineatul (4) din Legea nr. 489/2006 aduce această problematică în sfera dreptului penal, însă aplicarea sa presupune o delimitare atentă între normele juridice ale statului, reglementările interne ale cultelor și garanțiile constituționale și convenționale ale libertății religioase.

Prin examinarea soluțiilor procurorilor, a hotărârilor instanțelor de drept comun și a jurisprudenței Curții Constituționale, autorul evidențiază dificultățile pe care le generează o reglementare al cărei conținut normativ se clarifică, în practică, prin interpretări succesive și uneori contradictorii. Dincolo de cortina particularităților fiecărei cauze, aceste divergențe ridică probleme privind securitatea juridică, egalitatea în fața legii și posibilitatea persoanelor de a anticipa consecințele juridice ale propriilor conduite. Dar problema nu stă doar în limitele unui conflict juridic privind exercitarea atribuțiilor preoțești. În centrul său se află oameni, comunități religioase, convingeri profunde și raporturi de autoritate ce sunt departe de a fi o simplă confruntare între reguli instituționale. Libertatea religioasă reprezintă una dintre expresiile fundamentale ale demnității umane, iar protejarea sa presupune atât respectarea autonomiei cultelor, cât și exercitarea cu discernământ a autorității statului. De aceea, intervenția dreptului penal într-un domeniu atât de sensibil trebuie să respecte exigențele legalității, necesității și proporționalității.

O normă penală insuficient de previzibilă afectează încrederea în justiție, raporturile dintre instituțiile religioase și autoritățile publice, precum și percepția asupra protecției efective a drepturilor fundamentale. Tocmai de aceea, analiza soluțiilor judiciare divergente ca exercițiu de interpretare juridică, reprezintă o invitație la reflecție asupra responsabilității legiuitorului și a rolului instanțelor în asigurarea coerenței ordinii juridice.

Studiul ne reamintește că *dreptatea nu se măsoară numai prin existența unei norme, ci și prin claritatea, previzibilitatea și consecvența aplicării sale.* Atunci când aceeași conduită este vulnerabilă de a primi calificări juridice diferite, consecințele nu mai privesc exclusiv soluția unei cauze, ci însăși capacitatea dreptului de a oferi certitudine și protecție. Avem nevoie de norme clare, interpretări responsabile și respectarea necondiționată a demnității umane.

Educația juridică și formarea conștiinței sociale

Dincolo de temele individuale, cele patru articole reunite în acest număr prezintă o trăsătură comună conturată de căutarea răspunsului la întrebarea: ce fel de profesioniști ai dreptului dorim să formăm?

Este suficient ca un student să cunoască legislația, să identifice norma aplicabilă și să construiască un raționament juridic corect? Sau educația universitară are și responsabilitatea de a dezvolta capacitatea de a înțelege consecințele sociale, psihologice și morale ale aplicării dreptului? O educație juridică autentică nicodată nu trebuie să fie redusă la acumularea de informații. Sensul său este formarea discernământului, dezvoltarea sensibilității față de nedreptate, capacitatea de a asculta perspective diferite și disponibilitatea de a recunoaște complexitatea experiențelor umane.

Studenții care intră astăzi în universitate vor exercita profesii juridice într-o lume în care factorii societali vor influența tot mai puternic modul de aplicare a dreptului. Ei vor avea nevoie de cunoștințe juridice solide, dar și de capacitatea de a înțelege frica, vulnerabilitatea, speranța, neîncrederea și așteptările persoanelor care se adresează justiției.

Încrederea socială în drept nu se construiește exclusiv prin existența unor instituții și proceduri. Aici trebuie luată în calcul percepția că persoanele sunt ascultate, tratate cu respect și evaluate în mod echitabil. Și astfel, ajungem la concluzia că cercetarea studențească are o valoare formativă deosebită[1]. Atunci când un student

[1] Popa, Doinița. "The Creative and Reflective Professor in the Global Pandemic of Covid-Innovative Learning Design for Present and Future." Acta Universitatis Danubius. Relationes Internationales 14,

încearcă să înțeleagă un fenomen social prin intermediul dreptului, el învață, este adevărat, să argumenteze, însă, în același timp el învață să își asume responsabilitatea intelectuală pentru propriile concluzii. Învață că o afirmație trebuie susținută prin dovezi, că o ipoteză nu trebuie confundată cu un fapt demonstrat și că existența unor perspective diferite nu reprezintă o amenințare pentru cunoaștere, ci o condiție a aprofundării acesteia. Și mai învață, de asemenea, că *sensibilitatea umană și exigența științifică nu sunt valori incompatibile.* Dimpotrivă, cercetarea responsabilă înseamnă atât rigoarea metodelor, cât și conștiința consecințelor pe care cunoașterea le poate avea asupra societății.

Observații finale

Pentru un student, publicarea unui articol poate reprezenta primul moment în care ideile sale părăsesc spațiul evaluării universitare și intră într-un univers mai amplu. Este momentul în care înțelege că cercetarea nu se încheie. Există o dimensiune psihologică importantă a acestui proces. Curajul de a formula o idee proprie, de a o supune examinării critice și de a accepta posibilitatea revizuirii ei reprezintă o formă de maturizare intelectuală.

Recunoașterea contribuției unui student validează sentimentul de apartenență la o comunitate academică și încrederea că propria voce are valoare. Universitatea are responsabilitatea de a crea asemenea oportunități, dar și de a cultiva un mediu în care exigența academică să fie însoțită de respect, dialog și încurajarea inițiativei.

Pentru Facultatea de Drept și Guvernanță Internațională din cadrul Universității Internaționale Danubius, *GAUDEAMUS* are misiunea de a dezvolta asemenea culturi instituționale. Prezența în paginile revistei a studenților, absolvenților și cadrelor didactice demonstrează că cercetarea chiar este un proces de învățare reciprocă, în care experiența academică și perspectiva noilor generații se completează.

Deși trăim timpuri în care performanța este adesea evaluată prin indicatori cantitativi, merită să ne amintim că unele dintre cele mai importante rezultate ale educației nu pot fi măsurate imediat, și mă refer aici la dezvoltarea unei conștiințe libere, formarea caracterului, dobândirea încrederii intelectuale și capacitatea de a transforma cunoașterea în responsabilitate.

Toate aceste rezultate nu sunt secundare misiunii universitare, ci ele se află chiar în centrul ei. Pentru că, dincolo de legi, instituții și proceduri, justiția rămâne o

---

no. 2 (2021): 96–108. https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1016038. Accesat la 24 octombrie 2026.

expresie a modului în care oamenii aleg să trăiască împreună. În mod firesc, o societate care învață să anticipeze suferința, să respecte vulnerabilitatea și să transforme progresul în protecție face deja un pas important către o lume mai dreaptă.

Bibliografie

Arendt, Hannah. The Human Condition. Chicago: University of Chicago Press, 1958.

Jonas, Hans. The Imperative of Responsibility: In Search of an Ethics for the Technological Age. Tradusă de Hans Jonas, în colaborare cu David Herr. Chicago: University of Chicago Press, 1984.

Nussbaum, Martha C. Frontiers of Justice: Disability, Nationality, Species Membership. Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 2006.

Popa, Doinița. "The Creative and Reflective Professor in the Global Pandemic of Covid-Innovative Learning Design for Present and Future." Acta Universitatis Danubius. Relationes Internationales 14, no. 2 (2021): 96–108. https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1016038. Accesat la 24 octombrie 2026.

Swofford, Henry, Steven Lund, Hariharan Iyer, John Butler, Johannes Soons, Robert Thompson, Vincent Desiderio, John Paul Jones și Robert Ramotowski. "Inconclusive Decisions and Error Rates in Forensic Science." Forensic Science International: Synergy 8 (2024): 100472. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2589871X24000196?via%3Dihub.

Webster, Amy K., și Patrick C. Phillips. „Epigenetica și individualitatea: de la concepte la cauzalitate la diferite scări temporale" [Epigenetics and Individuality: From Concepts to Causality across Timescales]. Nature Reviews Genetics 26 (2025): 406–423. https://www.nature.com/articles/s41576-024-00804-z. Accesat la 23 octombrie 2026